
ДЪРЖАВЕН ЗРЕЛОСТЕН ИЗПИТ ПО
БЪЛГАРСКИ ЕЗИК И ЛИТЕРАТУРА

17 май 2011 г.

УВАЖАЕМИ ЗРЕЛОСТНИЦИ,

Тестът съдържа **41 задачи** по български език и литература. Задачите са **три вида**:

- задачи с избираем отговор;
- задачи със свободен отговор;
- задача за създаване на аргументативен текст.

Първите 33 задачи (от 1. до 33. включително) в теста са от затворен тип с четири възможни отговора, обозначени с главни букви от А до Г, от които само един е верен. Отговорите на тези задачи отбелязвайте с черен цвят на химикалката в **листа за отговори**, а не върху тестовата книжка. Отбелязвайте верния отговор със знака **X** в кръгчето с буквата на съответния отговор.

Например:

Ако след това прецените, че първоначалният отговор не е верен и искате да го поправите, запълнете кръгчето с грешния отговор и отбележете буквата на друг отговор, който приемате за верен. Например:

За всяка задача трябва да е отбелязан не повече от един действителен отговор. Като действителен отговор на съответната задача се приема само този, чиято буква е отбелязана със знака X.

Отговорите на задачите със свободен отговор (от 34. до 40. включително) се отбелязват в предоставения **свитък за свободните отговори**. Четете внимателно инструкциите! Срещу номера и главната буква на съответната задача/на съответното подусловие напишете верния отговор.

Аргументативния текст напишете в **свитъка за свободните отговори** на предвиденото за това място.

ПОЖЕЛАВАМЕ ВИ УСПЕШНА РАБОТА!

Отговорите на задачите от 1. до 33. вкл. отбелязвайте в листа за отговори!

1. В кой от редовете НЕ е допусната правописна грешка?

- А) просяци, люляци, поляни
- Б) оглася, опазя, успоря
- В) нейн, нейна, нейни
- Г) топал, светъл, ловък

2. В кой от редовете е допусната правописна грешка?

- А) наниз, локомотив, снаряд
- Б) изкуство, изсечен, изсушен
- В) приветствам, израстна, израстък
- Г) свиря, сбогом, сбирка

3. В кое от изреченията е допусната правописна грешка?

- А) Във военнопленическия лагер условията бяха тежки и сурови.
- Б) На официалната вечеря присъстваха всички делегати на конгреса.
- В) Трябва добре да се вникне във фактите, за да се направят изводи.
- Г) На сватбеното тържество зетят поздрави гостите и роднините си.

4. В кое от изреченията е допусната правописна грешка?

- А) За националноосвободителното движение на българите в Македония и Одринска Тракия са изписани хиляди страници.
- Б) При изследване на червенооките жаби от Централна Америка се установи, че те общуват помежду си чрез вибрации.
- В) Въпреки че отдавна наблюдава живота на водните кончета, те не спират да го очароват с пъстрите си цветове и с невероятния си полет.
- Г) Благодарение на натрупания актив от точки нашият най-добър състезател се класира за основната схема на тенис-турнира в Дубай.

5. В кое от изреченията е допусната правописна грешка?

- А) Сериалът на Българската национална телевизия предизвика голям интерес.
- Б) Младият герой е очарован от хладната красота на Снежната царица.
- В) Ключов момент за националното осъзнаване е Възрожденската епоха.
- Г) Правото на убежище се гарантира от Женевската конвенция.

6. В коя от подчертаните думи е допусната граматична грешка?

В момента в света работят 443 реактора (А), които осигуряват 14 процента (Б) от световното производство на електроенергия. През изминалата година са пуснати пет блока (В) с обща мощност 5717 мегавати (Г).

7. В кое от изреченията е допусната граматична грешка?

- А) Българските и кубински волейболисти изиграха интересен мач.
- Б) Тихата и спокойна нощ бавно се спускаше над притихналия град.
- В) Имам желание да гледам постановка в Народния театър „Иван Вазов“.
- Г) Трябва да решим първата, третата, петата и деветата задача от теста.

8. В кое от изреченията НЕ е допусната граматична грешка?

- А) В студените зимни нощи край тази отдалечена махала бродят вълци, чиито протяжен вой стряска спящите хора.
- Б) Ако се вгледаме в хората, с които се разминаваме, ще видиме, че те най-често са намръщени и угрижени.
- В) Идвайки сутринта на работа, погледът ми бе привлечен от плакатите за концерта на световноизвестна група.
- Г) С цялото си сърце одобрявам и подкрепям такива инициативи, чрез които се популяризира ползата от четенето.

9. В кое от изреченията НЕ е допусната пунктуационна грешка?

- А) Чистият въздух, зеленината в градината и споменът за щастливите мигове му помагаша да възвърне изгубеното спокойствие.
- Б) Бягали, бягали най-сетне се уморили и спрели да си починат под сянката на едно кичесто дърво.
- В) В този горещ и задушен летен ден Мария, новата учителка в малкото морско градче влезе в двора на училището.
- Г) Според мене, климатичните промени няма да доведат до понижаването на добивите в селското стопанство.

10. В кое изречение НЕ е допусната пунктуационна грешка?

- А) Искам да опозная света ала нямам финансови възможности за пътуване.
- Б) Голямата тайна, която той сподели с мен силно ме смути и притесни.
- В) Дълго мислих защото реализирането на международния проект беше важно.
- Г) Върнах се в хотела едва когато денят преваляше, и реших да гледам телевизия.

11. В кое изречение НЕ е допусната лексикална грешка?

- А) Статистиката е моят запазен параметър.
- Б) На следващия ден отидох на София.
- В) Аз съм силно респектиран от Вас!
- Г) Непознатият ме погледна косвено и замълча.

12. Кой от изразите НЕ е синоним на израза *когато дойде Куковден*?

- А) когато вълкът стане куче
- Б) когато си видя гърба без огледало
- В) когато ножът опре до кокала
- Г) когато на коня пораснат рога

13. В кой ред фразеологичните словосъчетания НЕ са антоними?

- А) врял и кипял съм – не съм вчерашен
- Б) иде му отръки – схванат в ръцете
- В) седя със скръстени ръце – не подвивам крак
- Г) празна ми е кратуната – сече ми акълът

14. В кой ред отношението между двойката думи е различно от отношението в другите двойки?

- А) абсурден – нелогичен
- Б) суета – суматоха
- В) несъмнен – безспорен
- Г) стабилен – устойчив

15. От кое стихотворение са стиховете?

*Ето, в хлътналия слог
легнал е спокойно бледен
с примирена скръб загледан
в свода ясен и дълбок.*

- А) „Прощално“
- Б) „Самотен гроб в самотен кът“
- В) „Болница“
- Г) „Един убит“

16. В кой ред всички творби са написани от Иван Вазов?

- А) „При Рилския манастир“, „Косачи“, „Моята молитва“
- Б) „Българският език“, „Чичовци“, „Отечество любезно“
- В) „Елате ни вижте“, „Градушка“, „Последна радост“
- Г) „Под игото“, „Ралица“, „Занемелите камбани“

17. Тиха и Величко са герои от разказа:

- А) „Мечтатели“
- Б) „Последна радост“
- В) „През чумавото“
- Г) „Задушница“

18. Коя от посочените творби е ода?

- А) „Опълченците на Шипка“
- Б) „До моето първо либе“
- В) „Ще бъдеш в бяло“
- Г) „Стария музикант“

19. Коя от посочените идеи утвърждава творбата „На прощаване“ на Христо Ботев?

- А) Безсмъртието на героя се ражда от героичната смърт.
- Б) Несподелената обич към любимата носи страдание.
- В) Невъзможна е промяната на робската действителност.
- Г) Социалният и интимният свят на човека са независими един от друг.

20. Каква идея за човека изразява стихотворението „Потомка” от Елисавета Багряна?

- А) За да разбере себе си, човек трябва да издири подробна информация за своите предци.
- Б) За да намери себе си, човек трябва да открие своето място в родовата летопис.
- В) За да разбере своята същност, човек трябва да се вслуша в гласа на родовата кръв.
- Г) За да намери себе си, човек трябва да се разграничи от общността.

21. В кой от посочените редове в творчеството и на двамата автори се открояват мотивите за раздвоението, страданието и самотата на модерния човек?

- А) Христо Ботев и Иван Вазов
- Б) Елин Пелин и Йордан Йовков
- В) Пейо Яворов и Димчо Дебелянов
- Г) Гео Милев и Никола Вапцаров

22. Денят, улицата, барикадите, разбунтуваните тълпи са характерни за лириката на:

- А) Христо Ботев
- Б) Христо Смирненски
- В) Атанас Далчев
- Г) Никола Вапцаров

23. Злободневната проблематика, категоричната оценъчна позиция, сатиричното изобличаване на бездуховността и кариеризма са характерни за:

- А) литературата непосредствено след Освобождението
- Б) естетическия индивидуализъм
- В) символизма
- Г) литературата от 20-те години на XX век

24. В коя от посочените творби се откроява естетиката на реализма?

- А) „Тютюн“ на Димитър Димов
- Б) „Септември“ на Гео Милев
- В) „Къщата“ на Атанас Далчев
- Г) „Две души“ на Пейо Яворов

25. Завръзка в разказа „Шибил“ е:

- А) срещата на Шибил и Рада в планината.
- Б) капанът на Мурад бей и Велико кехая.
- В) предупрежденията на майката.
- Г) смъртта на Шибил и Рада.

26. Какво е подчертаното изразно средство?

*Мъдруваха бащите в къщи:
„Така било е и ще бъде...“
А ние плюехме намръщено
на оглупялата им мъдрост.*

- А) хипербола
- Б) епитет
- В) оксиморон
- Г) сравнение

27. Лирическа миниатюра се отнася към лирика така, както повест към:

- А) елегия
- Б) епос
- В) сонет
- Г) фейлетон

Прочетете текста и изпълнете задачите към него (от 28. до 34. включително)

Сред зеленината в северната част на Морската градина във Варна е разположен Делфинариумът – уникално атракционно съоръжение. Той е открит на 11.08.1984 г. и е един от символите не само на Варна, но и на българския туризъм. Делфинариумът е неотменна точка в програмите на всички туристи, посещаващи Черноморието. Сградата впечатлява с футуристичната си конструкция и с фасадата си от алуминий и стъкло. Самата постройка е във формата на стъклен куб с площ 90 квадратни метра и височина 14 метра. Има три амфитеатрално разположени трибуни.

В момента в Делфинариума във Варна се отглеждат 6 делфина – 2 мъжки и 4 женски. „Работната“ им седмица е 6-дневна. Понеделник е денят им за почивка и разтоварване. Този режим не е бил променян дори и при най-високопоставени гости. Тренировките включват елементи от представлението, които трябва да се доработят, затвърждаването на вече познати, както и заучаването на нови упражнения. След продължителна подготовка тези интересни водни обитатели успяват да постигнат отличен контакт с публиката и със своите тренъори, а и изключително много се радват на овациите в залата.

Думата „делфин“ е от гръцки произход, което в превод означава „с утроба“, т.е. те не са риби, а бозайници, чието самостоятелно развитие е започнало преди около 10 милиона години. Характеризират се с неоспорима интелигентност, със силно развити сетивни органи и с анатомия, която им осигурява забележителна скорост и ловкост. Съществуват 36 вида делфини, а делфините в Делфинариума във Варна са от вида „афалина“. Те са по-близки до хората по интелект, отколкото до животните. Комуникират помежду си, като издават голямо разнообразие от звуци. Често изскачат над водата, понякога изпълнявайки сложни акробатични фигури, но все още не се знае с каква цел правят това: за собствено удоволствие, като вид ритуал или просто за бърз поглед над повърхността на водата. Тези техни умения са превърнати в атракция, която успява да въодушеви както млади, така и стари.

28. Текстът е:

- А) административен
- Б) научнопопулярен
- В) художествен
- Г) научен

29. Коя е темата на текста?

- А) Впечатляващата сграда на Делфинариума
- Б) „Работната“ програма на делфините от Делфинариума
- В) Делфинариумът във Варна и неговите делфини
- Г) Комуникацията между делфините

30. Кое от посочените твърдения е вярно според текста?

- А) Пространствената конструкция на Делфинариума е с площ 14 квадратни метра.
- Б) „Работната“ седмица на делфините най-често зависи от заявените резервации.
- В) Атракционната сграда е открита през втората половина на 80-те години на XX век.
- Г) По време на представление водните обитатели се радват много на овациите в залата.

31. Кое от посочените твърдения НЕ е вярно според текста?

- А) Лицевата страна на Делфинариума е изработена от алуминий и стъкло.
- Б) Акробатичността на делфините въодушевява присъстващите по трибуните.
- В) Скоростта и ловкостта на делфините се определят от тяхната анатомия.
- Г) Делфините общуват помежду чрез скокове над повърхността на водата.

32. Коя от изброените видове аргументативни техники НЕ е използвана в текста?

- А) изброяване на технически параметри
- Б) представяне на научни данни
- В) посочване на конкретни факти
- Г) позоваване на мнения на авторитети

33. В словосъчетанието *футуристична конструкция* са употребени:

- А) домашни думи
- Б) жаргонизми
- В) чужди думи
- Г) диалектни форми

Отговорите на задачите от 34. до 41. вкл. записвайте в свитъка за свободните отговори!

34. За подусловия А и Б работете с текста от страница 6.

- А) Разделете текста на смислово обособени части. **Формулирайте темата на всяка една от тях и я запишете в свитъка за свободните отговори.**
- Б) **В свитъка за свободните отговори запишете сбито и кратко (в резюме) основното в съдържанието на текста.**

35. За всяко празно място изберете най-уместния от изразите и го запишете срещу съответната буква в свитъка за свободните отговори.

Много е трудно днес да кажем със сигурност кога и как точно се е появила идеята, че Земята е (А). Според сведенията такова предположение било изказано в Гърция през V век пр.н.е. и то се утвърдило много бързо сред (Б) учени. Привърженици на тази теза са били най-изтъкнатите (В) на древния свят – Платон и Аристотел. Аристотел дори пръв се досетил, че тъмната сянка, (Г) върху Луната по време на лунни затъмнения, е всъщност сянката на Земята.

- А) кълбо, кръг, окръжност
- Б) англоезичните, античните, аналитичните
- В) мъченици, мислители, модернисти
- Г) скриваща се, изографисваща се, появяваща се

36. В свитъка за свободните отговори срещу съответната буква запишете правилните форми на думите, поставени в скоби.

А) съществително име

В залата има още няколко (стол), но се очаква всеки момент да пристигне група от двадесет (спортист) и ще са необходими още места за сядане.

Б) местоимение

За да е успешна работата, трябва предварително да обмисля добре (кой) с (кой) ще работи в екип.

В) членувана форма

(Живот) му е (най-показателен) пример за това, че волята може да победи (страх).

Г) форма за учтивост

Господине, Вие сте (прегледал) договора, (запознал) сте се с условията и сте (информиран) за евентуалните неустойки по него.

37. В текста са пропуснати само пет запетаи. Препишете текста в свитъка за свободните отговори, като поставите пропуснатите запетаи.

Реките на Централна и Латинска Америка са обитавани от риба която може да вижда еднакво добре както във водата така и във въздуха. Наричат я „рибата с четири очи“ въпреки че в действителност тя има две очи разделени на горна и долна половина всяка от които има свое фокусно разстояние. Така се получава двойното зрение.

38. В свитъка за свободните отговори срещу съответната буква попълнете местата за писане така, че да се запази отношението:

А) текст – съчинение – съчинение описание

1. растение – – роза

2. изречение – – сложно смесено изречение

Б) шофьор – кола

1. – велосипед

2. скиор –

39. Свържете заглавието на всяка от творбите с нейния автор. В свитъка за свободните отговори срещу съответната буква запишете името на автора.

А) „Другоселец“	Димитър Талев
Б) „Железният светилник“	Алеко Константинов
В) „Занемелите камбани“	Йордан Йовков
Г) „Разни хора, разни идеали“	Елин Пелин

40. Открийте какви тропи и фигури са подчертаните думи и изрази и ги напишете срещу съответната буква в свитъка за свободните отговори.

*И днес аз бродя в тоя скръбен (А) град –
едничък дом на мойта скръб бездомна –
аз бродя за утехата нерад –*

*и кат загубен (Б) в пустошта огромна.
И толкоз черни мисли ми тежат (В),
че аз не искам нищо да си спомна.*

41. Прочетете стихотворението „Книгите“ от Атанас Далчев и в свитъка за свободните отговори напишете аргументативен текст в обем до 4 страници на тема *Животът и книгите*. Преди текста отбележете жанра му – интерпретативно съчинение или есе.

Пред мен е книгата разтворена
и денем, и ноця;
все сам, аз не познавам хората,
не зная и света.

Прилитат и отлитат птиците,
изгрява ден, залязва ден:
аз дните си като страниците
прелиствам уморен.

Години да четеш за чуждия
живот на някой чужд,
а твоят, никому ненужен,
да мине глух и пуст.

До мене ти не стигна никога,
о, зов на любовта,
и аз изгубих зарад книгите
живота и света.